

GIBRALTAR I ELS CATALANS

Per Jordi Romaguera (Ed. *El Llamp*)

Introducció

Amb aquest títol l'historiador i etnòleg Josep M. Batista i Roca, com a president del Consell Nacional Català, havia explicat quan l'ocasió era propícia, els fets i la situació del problema dit de Gibraltar que, gairebé ningú més com l'insigne mestre, coneixia aleshores. Ara, de tant en tant, aquest mateix tema surt de nou a reluir (potser per fer oblidar problemes més greus i distreure la gent) per part del Govern espanyol, independentment de la tendència que sigui aquest.

Espanya i Anglaterra poden negociar lliurement la sobirania d'aquella terra, si és que ho consideren oportú, però els catalans estem abocats a dir-hi la nostra, si s'invoca el Tractat d'Utrecht, en el qual la roca coneguda com Gibraltar fou cedida a perpetuïtat als anglesos a canvi de renunciar el pacte d'ajuda mútua que hi havia entre catalans i anglesos, signat anteriorment, el 20 de juny de 1705. Per una banda hi havia Antoni de Peguera i el doctor Domènec Perera, plenipotenciaris catalans, i per l'altra Mitford Grow, representant de la reina Anna d'Anglaterra, on es comprometeren ambdues parts ajudar-se mútuament durant la Guerra de Successió tant en el terreny militar com en l'econòmic.

Cada cop, doncs, que s'han intensificat les converses d'una possible o probable descolonització de la «Punta d'Europa», m'adono que els drets de reivindicació nacional són per damunt dels estatuts i la *Constitución española*, els quals tampoc no recullen el dret a ésser nació. És per això que els espa-

nyols no s'estan de recórrer a organismes internacionals perquè els reconeguin uns quilòmetres quadrats. Aqueix dret de sobirania per- toca igualment a Catalunya, és a dir, als 70.000 km² de la nació catalana. Com a deixeble del professor Josep M. Batista i Roca, em sento obligat d'agafar la torxa per informar-ne de la qüestió, en la part que ens afecta.

Resum històric

L'any 1700 Carles II mor sense successió. Era el darrer representant de la casa d'Àustria. Per una banda hi havia Carles d'Àustria, el qual representava l'esperit federalista i descentralitzador, mentre que ben oposadament hi havia Felip de Borbó, representant del centralisme francès. Felip, duc d'Anjou, nét del rei de França Lluís XIV, el qual ja postergava la llengua catalana, a Catalunya del Nord, doncs, annexionada uns anys abans. Felip és el designat per a regnar.

L'arxiduc Carles, però, va acudir a les armes per rescatar la corona.

L'any 1702 Anglaterra, Holanda i Àustria es van posar al seu costat i formaren la Gran Aliança contra Espanya i França. L'any següent, Savoia i Portugal van posar-se al costat dels aliats. Catalunya també es dreçava contra els Borbons. El Principat de Catalunya va actuar compenetrat amb els altres regnes de la Corona d'Aragó –Aragó, València i Mallorca– i la resta de l'expansió mediterrània –Sardenya, Nàpols, Sicília–,

amb els quals s'estrenyien els llaços solidàriament.

El primer dia d'agost de l'any 1704, deu vaixells anglesos a les ordres del vicealmirall Byng i deu d'holandesos a les del vicealmirall Van der Dussen s'acostaren a la punta d'Europa i, segons l'historiador Antoni Porta i Bergadà, a les tres de la tarda desembarcaren els soldats d'infanteria de marina anglesos, holandesos i catalans, al front dels quals hi havia el príncep Jordi de Hessen Darmstadt com a cap suprem, amb un total de dos mil tres-cents a dos mil quatre-cents homes.

Dídac de Salines, comandant militar de la plaça, tenia bona quantitat de canons a les muralles: vuitanta de ferro i trenta-dos de bronze. Al sorral, hi havia les muralles que protegien la fortificació contra un atac des de terra ferma. A la banda de llevant el penyal no tenia ni muralles ni població. La roca queia espadada fins a la mar i es considerava que un atac per aquell cantó no podria tenir mai èxit a causa de la inclinació de la roca. No obstant això, el *landgrave*, que era un càrrec entre militar i administratiu, va trametre una intimació de rendició al governador espanyol, que aquest rebutja i els gibraltarencs respongueren que havien jurat fidelitat a Felip V i que estaven disposats a mantenir-la encara que els hi anés la vida. Aquesta negativa desfermà, el dia 3 d'agost, un bombardeig que efectuaren vint naus de l'esquadra en aproximar-se a la plaça. Les bateries de Gibraltar quedaren reduïdes al silenci. Tot el que hi havia a les muralles queda esmicolat.

El vespre d'aquell mateix dia, el príncep Jordi de Hessen Darmstadt, el qual fou el darrer virrei de la casa d'Àustria a Catalunya, va enviar un missatger donant un temps per lliurar la vila. Salines va demanar condicions de caràcter humanitari. A la matinada del dia 4, Salines volia provar

encara alguns subterfugis per anar allargant la situació, però el príncep Jordi de Darmstadt li va fer saber que si no es lliurava no li quedaria altre recurs que exigir la rendició incondicional. Al vespre, doncs, del dia 4 d'agost de 1704, el príncep Jordi de Hessen-Darmstadt entra pel portal de la muralla que dóna a ponent dintre de la vila de Gibraltar i en prengué possessió en nom del rei Carles III.

El millor historiador anglès de Gibraltar, G. Hills, en la seva obra *Rock of Contention: A History of Gibraltar*, ens diu que, certament la presència catalana al començament del setge comptava amb uns dos-cents cinquanta o tres-cents homes, sense citar els que havien vingut amb ell des d'Àustria.

Amb els catalans el príncep havia format dos cossos, un d'artilleria, conegut amb el nom de Bateria Catalana, que tenia les peces emplaçades a l'istme arran de mar i la Companyia Catalana. La platja arran del penyal de Gibraltar conservava el nom d'aquells catalans, encara ara, com a *Bateria Catalana*, o *Playa de los catalanes*, lloc per on desembarcaren aquests.

Feliu de la Penya ens ha conservat una llista de catalans, més o menys destacats, que es trobaven a Gibraltar i ens en dóna alguna notícia aclaridora. Entre altres, hi havia aquests: el pare Fèlix Rovira, un agustí de Barcelona, el sergent Ignasi Trebò, el càpita Pere Freixes –que fou ferit–, Agustí Besart, Francesc Serrallonga, Josep Pi, Ignasi Esplugues i Francesc Trullàs, els quals havien vingut amb el príncep des d'Àustria i foren enviats pel mes de maig de 1704 a Barcelona a portar una carta al Consell de Cent. I també Francesc Matalonga –ferit–, Dídac Boix, artiller –ferit–, Cristòfol Coflans, Francesc Cortes, Jeroni Fàbregas –que caigué presoner de l'enemic mentre repartia municions als llocs avançats–, Josep Frutó –ferit–, Jeroni Casanovas, Magí Vidal, Ga-

briel Estapé, Josep Fonollós –mort–, Andreu Sant Roma –presoner–, Manuel Llopis, Ponç Bosch, Pau Ortas, Josep Clavell –mort–, Jacint Salvat, Jeroni Ribas –que era cirurgià–, Gabriel Navarro, Lluís Ciurana, Albert Viudes –que morí–, Melcior Oliver –mallorquí–, i Pere Llufríu –menorquí.

Si aquests eren militars d'ofici, hi havia també voluntaris, la majoria embarcats a les naus aliades a Barcelona: Jaume Carerras, Martí Andreu –que fou l'encarregat dels presoners–, Andreu Bertran, Antoni Auger –ferit–, el comandant Josep Frutó, Tomas Espanyol, Josep Ferrer, Josep Roca, Pere Goy, Pere Màrtir Castells, Jaume Bosch, Josep Caramany, Jeroni Ribas, Francesc Esteve, Josep Corrons, Josep Fontanet, Jaume Trias, Josep Rabassa, Josep Gil i Paussa i Joan Ribas.

Hi havia també tot un grup de gent de mar amb les seves barques. Cal esmentar el càpita Macià Cateura de Sant Feliu de Guíxols; Lluç Massana de Vilanova de Cubelles; els patrons d'Arenys Bonavida i Gabriel Rossell; Aleix Soler de Mataró i el patró Roset de Barcelona.

El Pacte de Gènova

Mitford Crowe va efectuar un memorial per explicar com estava dividida la península en regnes i quines eren les atribucions del rei i dels organismes nacionals catalans, llurs lleis, costums i drets. El memorial acaba dient que s'enviï algú a Gènova per pactar un compromís diplomàtic amb els catalans. Crowe va pensar que, per refer-se de pèrdues econòmiques produïdes per la influència francesa, dels darrers anys, almenys Catalunya podria facilitar una quantitat de mercenaris que lluitarien a favor dels anglesos i holandesos, en el cas que es perdés Gibraltar.

El dia 7 de març la reina Anna signa a Kensington els poders per a Crowe, autoritzant-lo a fer una aliança amb Catalunya. I el dia 20 de juny de 1705 se signa a Gènova un important document, de 15 articles, que fou conegut com a tractat secret d'amistat, aliança i protecció entre Anglaterra i el Principat de Catalunya (ajustat a Gènova el 20 de juny de 1705).

En llegirem uns trossos, d'aquests articles. Deia, el primer: ¹

«El ilustre señor Mitford Crow ofrece y promete con seguridad que para socorrer a los habitantes y moradores del muy ilustre, muy esclarecido é inclito principado de Cataluña, y para que la expulsión del violento dominio de los franceses se les haga más fácil, lo que también prometen y ofrecen los altos aliados, las tropas que se han de destinar para el desembarco en Cataluña llegaran efectivamente al número de cerca de ocho mil infantes y dos mil caballos.»

A l'article tercer s'hi diu:

«Por quanto a la serenísima reina de Inglaterra no tiene la menor intención de causar alguna molestia o gravamen a los habitantes de la nobilísima nación catalana, antes bien desea favorecerlos con su protección y facilitarles la libertad y mayores ventajas, el dicho muy ilustre señor Crow promete y ofrece con seguridad que la dicha serenísima reina pagará real y efectivamente sus sueldos a los dichos seis mil hombres que los dichos ilustres señores ofrecen aprontar, proveídos de armas para incorporarlos con las tropas de desembarco, á los cuales se hará la paga por los comisarios ó tesoreros de la serenísima reina hasta que el serenísimo rey Carlos III dé providencia tocante a la paga de los dichos seis mil hombres.»

L' article sisè, defineix molt bé, l'esperit del tractat. Vegem-lo:

¹ Només hem tingut accés a la versió en espanyol d'aquest document.

«y para manifestar más ampliamente el celo de la serenísima reina de Inglaterra por el bien público y su afecto a la ínclita y noble nación catalana, promete el dicho ilustre Mitford Crow, siempre que ocurran (lo que Dios no permita) algunos sucesos adversos é inopinados de la guerra, toda seguridad á los dichos señores, á sus adherentes y á los demás habitantes y vecinos del dicho principado que siguiendo públicamente el partido del serenísimo rey Carlos III y de los muy altos aliados, tomen las armas en su favor para que con el auxilio y socorro de las fuerzas de Inglaterra y de los altos aliados sacudan el muy pesado yugo de los franceses, de tal suerte que nunca les falte la garantía y protección del reino de Inglaterra, ni padezcan por esta causa la más mínima turbación o daño en sí mismos, en sus bienes, leyes o privilegios, leyes y costumbres, así en común como en particular en la misma forma que el dicho principado gozaba de estos privilegios, leyes y gracias en tiempo del difunto rey Carlos II.»

Després dels quinze articles, signen Mitford Crow, Antoni Peguera i Aymerich i el doctor Domènec Perera.

Mentre es pactava a Gènova el tractat conforme es garantien les llibertats nacionals de Catalunya, tenia lloc la Guerra de Successió.

Hom preveia molt més factible l'expansió comercial catalana, amb l'entronització de l'arxiu Carles. Així l'any 1709 es crea la Companyia Nova de Gibraltar, destinada a comerciar directament amb Amèrica. Recordem que els catalans desitjaven aquesta plaça de Gibraltar com a base per anar a comerciar a Amèrica, enfront la plaça de Cadis que era la base dels castellans per anar a comerciar a Amèrica.

Durant la Guerra de Successió, l'emperador d'Àustria va morir i Carles puja al tron imperial, per evitar la unió de les corones d'Espanya i Àustria. A Utrecht se

signa la pau, però els catalans foren deixats a la venjança de Felip V. En aquesta batalla internacional, enfront els centralistes de la casa dels Borbons, Catalunya compta amb 5.000 homes mentre que Espanya i França en tenen 30.000. Anglaterra no va complir el pacte de Gènova.

El Tractat d'Utrecht

El Tractat d'Utrecht, doncs, posa fi a la Guerra de Successió. Fou signat l'11 d'abril de 1713. Després de llargues converses iniciades a Londres el 1711, fou complementat pel Tractat de Rastatt i d'altres de menors. El conjunt de tractats afecta d'una banda França i Espanya, i de l'altra, els aliats anti-borbònics: la Gran Bretanya, Àustria, Holanda, Prússia, Savoia i Portugal. Felip V fou reconegut rei d'Espanya i de les Índies, però perdé les possessions europees, que passaren sobretot a poder d'Àustria. La Gran Bretanya en sortí beneficiada en gran manera: conserva Menorca, que ja ocupava un temps abans, i Gibraltar; aferma la seva hegemonia marítima i comercial i obtingué de Felip V el monopoli de la introducció d'esclaus negres a les colònies espanyoles d'Amèrica i el dret d'enviar-hi un vaixell de permís anual.

El problema de les constitucions pròpies de Catalunya fou debatut també activament en les negociacions preparatòries del Tractat (novembre de 1711 a abril de 1713), però les tímides defenses de les constitucions catalanes, fetes pels representants anglesos (que s'hi havien obligat a Gènova), toparen amb la negativa resolta dels representants de Felip V a respectar-les («Cas dels Catalans»).

A Catalunya les autoritats austriacistes de Barcelona ocultaren els acords d'evacuació del Principat, firmats en el Conveni de l'Hospitalet. Malgrat que van ser coneguts

aviat per la població catalana, feren que Catalunya decidís la resistència a ultrança a Felip V, mentre hom intentava –per la via diplomàtica– la intervenció de l'emperador i de la reina d'Anglaterra en la defensa de les constitucions catalanes. Amb aquest Conveni de l'Hospitalet, no es deixa només Catalunya abandonada, sinó cedida i ben fermada de peus i mans a l'enemic. i Quan la Junta de Braços era imminent, Starhemberg se li avança en la conclusió dels pactes d'armistici. El dia 22 de juny de 1713, a l'Hospitalet de Llobregat, els representants imperials i borbònics signaren secretament el conveni definitiu per enllestir l'evacuació.

A partir del primer de juliol –nou dies després!– era convinguda la total suspensió de foc entre els dos bàndols. Les forces borbòniques podien iniciar tot seguit l'avanç d'ocupació. S'establia el lliurament formal dels imperials als borbònics, garantint-hi l'ordre públic i ja a punt de l'embarcament, d'una de les dues places, de Barcelona o Tarragona. Tot era previst, doncs, per a precipitar el desenllaç. L'ocupació havia de ser immediata, ràpida i inexorable.

Al capdavall, la qüestió catalana fou deixada –per a més endavant– com un afer molest que engavanyava els moviments a favor de l'avinença. Les potències no sabien encara com desentendre-se'n amb discreció.

En el moment de signar la pau entre Lluís XIV de França i els països aliats (excepte l'emperador Carles, que s'hi nega), els anglesos, que obtingueren la possessió de Menorca –els quals hi eren des de 1708–, renunciaren a obtenir la confirmació del respecte a les constitucions catalanes i s'accontentaren amb la promesa que els catalans gaudirien dels mateixos privilegis que els habitants de Castella, eufemisme que no amagava la repressió que Felip V

preparava si assolía trencar la resistència catalana.

Menorca, per altra banda, va tenir tres dominacions britàniques. Del 1712 al 1756, del 1763 al 1781 i del 1798 al 1802, un total de 66 anys, durant els quals Menorca duplica la població, hom hi funda noves viles, s'eleva el nivell de vida de les classes populars, i un comerç; i una agricultura florents permeteren la formació d'una burgesia i una pagesia fortes i dinàmiques. En aquest període Menorca fou l'únic focus de cultura en llengua catalana. Aquesta llengua hi senyoreja en els camps de l'administració, la ciència i la literatura. No és fàcil d'endevinar que durant la Guerra de la Independència Menorca va patir un profund disgust per la seva devolució a l'Estat espanyol.

Anant ja de ple al Tractat d'Utrecht, seria bo que llegíssim alguns dels articles més importants, sobretot aquells que ens afecten més de prop, com el 10è i el 13è.

L'article número 10, diu així:

«El rey católico por sí y por sus herederos y sucesores cede por este tratado a la corona de la Gran Bretaña la plena y entera propiedad de la ciudad y castillo de Gibraltar, juntamente con su puerto, defensa y fortalezas que le pertenecen, dando la dicha propiedad absolutamente para que la tenga y goce con entero derecho y para siempre, sin excepción ni impedimento alguno. Pero para evitar qualesquiera abusos y fraudes en la introducción de las mercaderías, quiere el rey católico y supone que así se ha de entender, que la dicha propiedad se ceda a la Gran Bretaña sin jurisdicción alguna territorial y sin comunicación alguna abierta con el país circunvecino por parte de tierra. Y como la comunicación por mar con la costa de España no pueda estar abierta y segura en todos tiempos, y de aquí puede resultar que los soldados de la guarnición de Gibraltar y los vecinos de aquella

ciudad se vean reducidos a grande angustia, siendo la mente del rey católico sólo impedir, como queda dicho más arriba, la introducción fraudulenta de mercaderías por la vía de tierra; se ha acordado que en estos casos se pueda comprar á dinero de contado en tierra de España circunvecina la provisión y demás cosas necesarias para el uso de las tropas del presidio, de los vecinos y de las naves surtas en el puerto. Pero si se aprehendieran algunas mercaderías introducidas por Gibraltar ya para permuta de víveres o ya para otro fin se adjudicaran al fisco y presentada queja de esta contravención del presente tratado serán castigados severamente los culpados. y su Majestad británica á instancia del rey católico consiente y conviene en que no se permita por motivo alguno que judíos ni moros habiten ni tengan domicilio en la dicha ciudad de Gibraltar, ni se dé entrada ni acogida á las naves de guerra moras en el puerto de aquella ciudad, con lo que se pueda cortar la comunicación de España á Ceuta, o ser infestadas las costas españolas por el corso de los moros. y como hay tratados de amistad, libertad y frecuencia de comercio entre los ingleses y algunas regiones de la costa de África, ha de entenderse siempre que no se pueda negar la entrada en el puerto de Gibraltar á los moros y sus naves que sólo vienen a comerciar. Promete también a su Majestad la reina de la Gran Bretaña que a los habitantes de dicha ciudad de Gibraltar se les concederá el uso libre de la religión católica romana. Si en algún tiempo á la corona de la Gran Bretaña le pareciere conveniente dar, vender o enajenar de cualquier modo la propiedad de la dicha ciudad de Gibraltar, se ha convenido y concordado por este tratado que se dará á la corona de España la primera acción antes que á otros, para redimirla.»

L'article 11, parla sobre Menorca.

L' article 12, parla sobre «*El asiento de negros*».

L' article 13, diu el següent:

«Visto que la reina de la Gran Bretaña no cesa de instar con suma eficacia para que todos los habitantes del principado de Cataluña, de cualquier estado y condición que sean, consigan, no sólo entero y perpetuo olvido de todo lo ejecutado durante esta guerra y gocen de la íntegra posesión de todas sus haciendas y honras, sino también que conserven ilesos é intactos sus antiguos privilegios, el rey católico por atención a su Majestad británica concede y confirma por el presente á cualesquiera habitantes de Cataluña, no sólo la amnistía deseada juntamente con la plena posesión de todos sus bienes y honras, sino que les da y concede también todos aquellos privilegios que poseen y gozan, y en adelante pueden poseer y gozar los habitantes de las dos castillas, que de todos los pueblos de España son los más amados del rey católico.»

Així continua fins a 26 articles i s'acaba el Tractat d'Utrecht, amb d'altres, de separats; tot dient:

«En fe de lo cual, los embajadores extraordinarios y plenipotenciarios mencionados, presentados y permutados recíprocamente en la forma debida los ejemplares de sus plenipotencias, firmaron el presente tratado, y le sellaron con sus sellos, en Utrecht á 13 de julio de 1713. El duque de Osuna. -El marqués de Monteleón. John. Bristol: É.P.S. - Strafford».

Més endavant, però, també hi hagué un altre tractat particular de pau i amiatat entre les corones d'Espanya i d'Anglaterra, firmat a Madrid el 13 de juny de 1721. Després dels 6 articles signats per el marqués de Grimaldo i Guillermo Stanhope, hi segueix la nota que reproduïm:

«Por un acuerdo firmado por dichos plenipotenciarios en la misma fecha que el tratado, se convino que éste no tendría valor sino en tanto que el rey de Inglaterra escribiese una carta a Felipe V, obligándose a proponer al parlamento la restitución de Gibraltar. La pérdida de esta plaza y la de Menorca y su ocupación por los

ingleses era uno de los sucesos que más había contristado el ánimo del rey de España, hiriendo su orgullo la idea de que una potencia extranjera se hallase posesionada de dos puntos territoriales de la misma Península. Espinas en los pies llamaba dicho monarca á semejante situación. En las negociaciones de 1718, el rey de Inglaterra llegó a autorizar al duque de Orleans, regente de Francia, para ofrecer a Felipe la restitución de Gibraltar siempre que accediese á las condiciones del tratado de la cuádruple alianza.»

Diverses negociacions

Des de 1713, amb el Tractat d'Utrecht, no s'havia parlat seriosament de sobirania espanyola del penyal fins el 27 de novembre de 1984, en que Gran Bretanya accepta de negociar la sobirania gibraltarenca, tot i que els espanyols aprofitaven qualsevol avinentesa per a fer-ho, i en els darrers anys, accentuaren aquest desig.

Vegem, de primer, les ofensives diplomàtiques damunt els organismes internacionals competents, als quals se'ls lliura un expedient reivindicatiu de la possessió anglesa de Gibraltar, considerant-la com part integrant de la sobirania espanyola per jutjar anacrònic el Tractat d'Utrecht.

L'any 1956 el franquisme planteja davant l'Assemblea General de l'ONU l'afer de Gibraltar, i el porta al comitè de descolonització. Dos anys abans, la reina Isabel II concedí al penyal un regim d'autonomia preveient possibles perills.

L'any 1966 comencen les primeres negociacions de la mà de Fernando Castiella, el qual s'entrevista a Londres amb el secretari del Foreign Office britànic, Michael Stewart. Aquesta proposta al ministre espanyol que el contenciós sigui portat al Tribunal Internacional de La Haia. El govern espanyol, és clar, no s'hi avé.

L'any 1967, el Govern britànic organitza un referèndum a Gibraltar, en el qual sortí – democràticament – majoria de votants que es mostraven a favor de continuar sota la sobirania britànica; els espanyols declaren zona prohibida l'espai aeri de Gibraltar!

L'any 1969 Gran Bretanya substitueix el terme «colònia» pel de «domini». Precisament és l'any en que Espanya tanca la frontera terrestre entre La Línea i Gibraltar. I el mateix any, val la pena de recordar-la, el dia 20 de març de 1969 es casaren a Gibraltar el músic dels Beatles, John Lennon, amb Yoko Ono.

L'any 1972, hi ha una vaga de treballadors de les drassanes de Gibraltar, amb la qual s'equipara llurs sous amb els dels britànics.

L'any 1973, les negociacions hispanobritàniques són congelades. Espanya toma a reclamar davant l'ONU.

L'any 1976 surt un Memoràndum britànic de compromís amb els conciutadans de Gibraltar.

L'any següent, el 1977, es tomen a obrir converses a Estrasburg.

L'any 1978 es normalitzen les comunicacions telefòniques. Al mateix any, però, Marcelino Oreja, toma a reivindicar Gibraltar davant l'ONU.

L'11 d'abril de 1980, Lord Carrington i Marcelino Oreja subscriuen a Lisboa l'acord amb el qual els dos governs es proposen de resoldre el problema de Gibraltar amb esperit d'amistat i d'acord amb les resolucions de les Nacions Unides.

El dia 8 de gener de 1982, Calvo Sotelo declara a Londres que la reixa del penyal es reobrirà el 20 d'abril d'aquell mateix any, a condició que al mateix dia els ministres d'Afers Estrangers d'Espanya i de la Gran

Bretanya es reuneixen a Lisboa per aplicar els acords que havien quedat sense compliment. La invasió argentina a les Illes Falkland amb intenció d'ocupar Port Stanley deixaren en punt mort els acords i l'obertura de la reixa.

Segons el diari *Sunday Times* el maig de 1982 un escamot argentí tenia intenció de volar les instal·lacions militars britàniques durant la guerra de les illes Falkland. El ministre Fernando Morán confirma la notícia com a certa. És a fi de l'any 1982, exactament el 14 de desembre, que el Govern del PSOE obre per als vianants el reixat.

El juliol de 1983 Margaret Thatcher va afirmar clarament: «Estic d'acord que existeix una base política; en un món incert és necessària una zona d'estabilitat a l'Europa Occidental; la Comunitat Europea és un dels millors camins per a assolir-la. És clar que Espanya no pot ingressar a la Comunitat Econòmica Europea fins que no siguin aixecades les restriccions frontereres entre Espanya i Gibraltar».

Les reaccions espanyoles no es feren esperar. Tant la dreta com l'esquerra espanyola no se sabien avenir que per entrar a la Comunitat Econòmica Europea no poguessin mantenir tancada aquesta frontera.

El juny de 1984, Espanya i Argentina volen presentar una declaració de descolonització conjunta, pels afers respectius de Gibraltar i les illes Falkland, el document de la qual és conegut com «Declaració de Madrid». A canvi, sembla que els espanyols ajudaran en el terreny econòmic els argentins amb la renegociació del deute extern argentí i reobriran els crèdits a l'Argentina. Mentrestant continuen les converses en secret entre Morán i Howe, a Brussel·les i signen una declaració.. Davant l'adhesió a la CEE, per part espanyola, la qual pot ser una de les darreres oportunitats per a poder-se des-

envolupar dins l'Europa de la societat post-industrial del segle XXI, surt el ministre Morán amb aquestes paraules: «Gibraltar és més important que entrar a la CEE». La solemne manifestació del dirigent espanyol fou feta el 12 de novembre de 1984 a Brussel·les.

A Brussel·les mateix, Fernando Morán i Geoffrey Howe es comprometen a posar en practica, abans del 15 de febrer de 1985, la Declaració de Lisboa, signada l'abril de 1980, en tots els seus aspectes. A les 0 hores del dia 5 de febrer de 1985, s'obre el reixat, i s'aixequen les restriccions imposades el 1969 al domini colonial. Malgrat tot, la primera ministressa britànica Margaret Thatcher, a principis de febrer de 1985 també, fa les següents afirmacions: «El Govern britànic mai no cedirà la sobirania de Gibraltar a Espanya si el poble gibraltarenc es manifesta lliurement i democràtica a favor de continuar vinculat a la corona britànica».

Sobre el respecte ens cal dir que fa 25 anys que sir Josua Hassan ha guanyat sempre les eleccions i com a primer ministre de Gibraltar, amb un accent d'allò més espanyol, ha dit que no vol passar a sobirania espanyola i s'oposa a la integració d'Espanya.²

Si fins ara hem vist les constants i exagerades reclamacions espanyoles sobre la sobirania de Gibraltar, una de les més serioses reclamacions per part catalana, que es revi-

² Aquest mateix mes de desembre de 1987 Josua Hassan ha dimitit de tots llurs patrimonis i honors sinó, també, que conservin il·lesos i intactes *llurs antics privilegis*, el rei catòlic, en atenció a S. M. britànica, concedeix i confirma amb el present document a qualssevol habitants de Catalunya no sols l'amnistia justament desitjada, amb la plena possessió de tots llurs béns i honors, sinó que els dóna i concedeix també tots aquells privilegis que posseeixen els habitants de les dues Castelles, que de tots els pobles d'Hispania, són els més amats del rei catòlic".»

sés el Tractat d'Utrecht, ha estat teta pel Front Nacional de Catalunya. El FNC recorda que l'afer Gibraltar deriva del Tractat d'Utrecht, el 1713, i per la qual cosa diu que aquesta constant reivindicació de Gibraltar cal considerar-la com «el preu d'una traïció». el Front Nacional de Catalunya va trametre sengles cartes al Govern de Gran Bretanya i al secretari general de l'ONU, les quals deien així:

«Davant de la resistència del Govern de l'Estat espanyol per tal que li sigui retornat Gibraltar, el Front Nacional de Catalunya es permet recordar-vos que el contenciós sobre Gibraltar és el resultat del Tractat d'Utrecht.

«L'Estat espanyol argumenta que aital tractat hom l'hauria d'anul·lar per la seva antiguitat, però sembla ignorar que concretament en l'article XIII signat a Utrecht el 13 de juliol de 1713 diu: "Vist que la reina de la Gran Bretanya no cessa d'instar amb suma eficàcia perquè tots els habitants del Principat, de qualsevol estat i condició que siguin, aconseguixin no sols enter i perpetu oblit de tot el que s'ha executat durant aquesta guerra i gaudeixin de l'íntegra possessió.

»La veritat és que mai no se'ns ha retornat els nostres privilegis, els quals no eren altres que les nostres constitucions, i sí que tanmateix hom ens imposa el Decret de Nova Planta, simple legalització del "dret de conquesta". És per això que cal considerar Gibraltar, tal com va dir l'ambaixador britànic a l'ONU; "El preu d'una traïció", car amb aquest tractat es trenca per part dels aliats de l'arxiduc d'Àustria l'aliança amb el Principat de Catalunya, deixant-lo a mans de les tropes castellanofranceses de Felip V i del seu avi Lluís XIV. Per tant demanem al Govern de sa majestat britànica, que quan negociï aital *retorn*, insti el Govern de l'Estat espanyol que reintegri

tots els privilegis arrabassats pel dret de conquesta l'11 de setembre de 1714, tot fent ús del tractat d'Utrecht al Principat de Catalunya i amb ell tots els Països Catalans.

»Tan sols ens resta puntualitzar que aquest Estatut d'autonomia fa poc aprovat per les Corts espanyoles, no és ni de bon tros la devolució dels privilegis mencionats, sinó una més amplia formulació del "Decret de Nova Planta", per la qual cosa la nostra fita rau en la devolució de la nostra Constitució, malgrat que com és obvi no tindrem més remei que acceptar-lo com un pas més.

»Us preguem que ens envieu un rebut del nostre escrit i que ens manifesteu si desitgeu rebre documentació ampliant les argumentacions formulades.

»Atentament i respectuosament, Front Nacional de Catalunya.»

La situació actual

El penyal de Gibraltar, dit també Roca de Jebel, és situat a l'extrem sud de la península ibèrica, a l'estret del mateix nom, d'una extensió de 6 km². És constituït per un promontori rocallós (425 m) unit a terra ferma per un istme d'1,6 km de llargada i 800 metres d'amplada format per una planxa baixa arenosa. La població aproximada és de 30.000 persones, la majoria de llengua espanyola, tot i que l'idioma oficial és l'anglès. A grans trets direm que fou ocupat pels castellans (1309), recuperat pels granadins (1333) amb l'ajut del solda de Marroc i definitivament incorporat a Castella l'any 1462. La seva defensa, ben atès a per Carles I i Felip II, fou descurada pels seus successors, cosa que facilita, durant la Guerra de Successió, tal com ja em dit, que l'ocupés l'esquadra angloholandesa de l'almirall Rooke, l'any 1704. Després Felip V, féu diferents temptatives per tal de re-

cuperar la plaça, i del 1779 al 1783, els exercits de l'esquadra de Carles III l'assetjaren sense èxit. El 1830 rebé l'estatut de colònia, i el 1909, unilateralment, les autoritats britàniques en fixaren els límits.

Qualsevol persona desapassionada, pot verificar que a la península ibèrica hi ha quatre nacions: 1) la galaicoportuguesa, 2) la catalana, 3) la basca i 4) l'espanyola.

De la nació galaicoportuguesa el 75 % és un estat sobirà (Portugal); d'Euskadi el 14 % és sota sobirania francesa; de Catalunya el 6 % és també sota sobirania francesa, i el 0,67 % és un Estat sobirà (Andorra). De tot això mai ningú no diu res, ens explicava Manuel de Pedrolo en un clar article al diari *Avui*. Dels Països Castellans o Espanya, en canvi, el 0,0015 % és sota sobirania anglesa (Gibraltar).

Joaquim Turró deia que ens col·loquen nous tòtems i tabús en les idolatries de l'estat. Al seu dia ja varen propagar aquella de «*es una unidad de destino en lo universal*». I ells, ho repeteixen, com si de resar es tractés: «*Indisoluble, Indivisible, Indisoluble, Indivisible...*» Pels creadors del tòtem l'obra està molt ben acabada malgrat que tots pateixen perquè hi noten un lleuger defecte. L'anglès poc escrupolós –diuen ells– va robar-los de la figura una petita porció –com aquell que sostrau una arracada d'una icona– sense fer cas dels tabús que els podrien aplicar. Del trosset en diuen Gibraltar. I cada dos per tres es reuneix solemnement el Govern de l'Estat i fa declaracions amb cara de gent ofesa a més no poder, perquè s'acabi l'intolerable sacrilegi que fa segles i segles que dura.

I tomen a recordar a qui va cometre el pecat que restitueixi el trosset que els manca, com si el tòtem sense aquella punteta de no res pogués perdre bona part d'aquella força

màgica o el tinguessin ensopit i no acabés de fer-los els miracles que esperen.

Hauria de ser ben clar per a tothom, doncs, que mentre Espanya pot reclamar Gibraltar a Anglaterra, hem assistit a l'oblit i a la indiferència pels governs de Madrid, que no han recordat mai que el Rosselló, o més ben dit, la Catalunya del Nord, formava part de les terres catalanes que foren separades sense el consentiment de llurs habitants. Potser, preo, no sol·licitaven la restitució d'un territori català, perquè legalment no li pertany. ¿O contràriament, aleshores, no es trenca «*la sagrada unidad de España*»?

Vet-ho aquí: per a nosaltres, els catalans, el nostre Gibraltar es diu també Catalunya Nord, un tros de territori català cedit mitjançant el Tractat dels Pirineus, signat a l'Illa dels Faisans, sense consultar les Corts Catalanes, el dia 7 de novembre de 1659.

Paral·lelament, fixem-nos que si es porta endavant la descolonització de Gibraltar, els catalans haurem d'aprendre a reclamar els nostres drets, tal com veiem que es disposen a fer al Marroc. Aquest país segueix de prop les relacions hispanobritàniques, sobre Gibraltar, per tal d'obrir un procés similar respecte a Ceuta i Melilla. A més a més, cal tenir en compte que Moammar al Gaddafi ha reivindicat sempre lícitament les dues places esmentades.

Finalment, afegirem que amb l'entrada d'Espanya a l'OTAN i a la CEE, hom podria dir que la reclamació i de Gibraltar hi està molt relacionada. Segons la *Revista Internacional de Defensa*, fa més de deu anys que hi operaven submarins soviètics, en aquesta zona de Gibraltar. En aquest indret hi ha nombroses instal·lacions militars, que són d'importància vital per als plantejaments estratègics de l'Aliança Atlàntica en defensa d'Occident.

Resolució

Mentre existeixin nacions privades de llurs drets, difícilment es podrà realitzar el somni d'una societat més justa i més humana, garantia de la pau mundial i esperança de tota la humanitat. Alguns països europeus consideraven el dictador Franco com el principal obstacle perquè Espanya evolucionés cap a una democràcia de tipus occidental. La realitat, una vegada mort el tira, és que Castella se serveix de l'Estat espanyol per a dominar el mosaic de les nacions a les quals sotmet. Pretendre ignorar aquest fet els responsables de la política internacional, però sobretot de la política occidental, és cometre un greu error d'apreciació en perjudici de l'equilibri democràtic d'Europa. Error que a la llarga provocarà situacions inestables i malestars nacionals considerables.

Josep M. Batista i Roca, al qual sempre li preocupà el tema de Gibraltar –n'havia parlat i escrit a bastament–, ens havia explicat que el genocidi físic, moral, cultural, econòmic, etc. és prova d'una trista realitat.

Algú, però, s'ha apressat a dir. que amb el Tractat d'Utrecht tan sols no podem reivindicar jurídicament la nostra sobirania nacional. Però és que, ben mirat, la nostra lícita aspiració a l'autodeterminació és un fet moral al qual qualsevol català no hi pot renunciar. Però és que, a més amés, els espanyols tampoc no poden sol·licitar jurídicament Gibraltar perquè en signaren, tal com hem vist, la seva renúncia i la total desvinculació.

Després de més de dos-cents se tanta anys d'haver-se signat el Tractat d'Utrecht, no s'ha reparat el nostre greuge històric, sinó que l'imperialisme espanyol ens n'ha fet víctimes durant tot aquest temps i malgrat comptar avui amb un Estatut d'Autonomia, el qual poden treure'ns-el quan vul-

guin, encara ens continuen privant del nostre dret nacional.

És doncs moralment, i no jurídicament, que els espanyols reclamen Gibraltar. D'igual manera, doncs, els catalans estem moralment amb facultats per reclamar la nostra sobirania, basada en la Carta de les Nacions Unides.

Aquest plet, que s'ha de resoldre per la via del dret internacional, hem de recordar per acabar, que es firmà entre dues potències en guerra, en detriment de la nació catalana. No és cap solució que ens pugui donar la *Constitución española*, sinó que és amb un reconeixement de les nacions que desitgen la vertadera pau envers les nacions submergides.

"Es resoldrà quan les nacions vulguin aplicar el diàleg. I el diàleg és el primer pas per als acords.

Si Gibraltar és considerat vàlid per aplicar aquest dret, de descolonització, el qual consta a Brussel·les, a la resolució núm. 1.514 de les Nacions Unides, com a darrer territori europeu a descolonitzar, no ho poden ser menys aquelles nacions que posseeixen un bagatge històric molt més antic que aquells qui no paren de reclamar la paternitat de Gibraltar. Fins que el dret a la descolonització no s'apliqui a totes les nacions que existeixen i no són reconegudes, i mentre que en contrapartida es reconegui l'Estat que militarment les ha ocupades, tal com s'escau a Catalunya, no vindrà la veritable estabilitat d'Europa.

Per això, deduïm que els interessos dels espanyols no són els mateixos que els dels catalans. I totes les raons que invoquin ells per rescabalar Gibraltar, els catalans les tenim per a recuperar la nostra sobirania.

A més, però, amb diferència al nostre favor. Mentre els espanyols renunciaven a Gibralt-

tar en virtut del Tractat d'Utrecht nosaltres
perdiem la independència per un acte de
violència. En aquests actes, als catalans, ens
ha tocat jugar el paper de víctimes i ja és

hora que pensem a abandonar aquest trist
paper en els episodis històrics que ens afec-
ten.

